

Harminc év - Az ország eladósodásának okai

2010 május 06. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még
nincs értékelve

Mérték

Az új magyar eladósodási hullámnál csak az aggasztóbb, hogy gazdaságunkat jelenleg ugyanazok irányítják, akik évtizedekkel ezel?tt színre lépve katasztrofális receptet kínáltak a bajok orvoslására. És hogy ez a recept azóta mit sem változott.

Amikor 1974 ?szén az Országos Tervhivatalban és néhány más irányító szervnél azon vitatkoztak, hogy miképp lehetne kiegyenlíteni a külkereskedelmi mérleg hiányát küls? hitelek felvételével, valószín?leg senki sem gondolt arra, hogy az akkori döntések harminc év múlva is késhegyre men? vitákat gerjesztenek.
Hazánk nemrég kezd?dött új eladósodási hulláma ismét központi kérdéssé tette az évtizedekkel ezel?tt történteket, ám a mai disputa azt bizonyítja, hogy nemcsak a szélesebb közvélemény, hanem a politikai, s?t a gazdasági vezet?k sincsenek tisztában az eladósodás okaival, természetével és hosszabb távú hatásaival.
A gazdaságtörténettel foglalkozó szakemberek számára közismert tény, hogy a gyengébben fejlett (fejl?d?) országok hajlamosak az eladósodásra; ennek magyarázata is egyszer?. Ezek az országok a fejlettebb technika iránti igényeik, de sok esetben pusztán a vagyonosabb rétegek fogyasztási igényei miatt több terméket importálnak, mint amennyit gyengén fejlett gazdaságuk exportálni képes. Ha ezután a hiányt kölcsönb?l fedezik, a kölcsönök törlesztése és kamataik rövidesen felemésztik exportjövedelmük nagy részét. Ebben a szakaszban az eladósodás már akkor is folytatódhat, ha egyébként a kereskedelmi mérleget nagy áldozatok árán egyensúlyba hozzák. (A kereskedelmi mérleg az exportból származó jövedelmek és az import költségeinek egyenlege.)

Éppen ezért ezek közül az országok közül csak azok tudtak felzárkózni a fejlettebbek közé, amelyek a nem létfontosságú importot mindaddig távol tudták tartani, amíg gazdaságuk elég er?s nem lett ahhoz, hogy liberálisabb külkereskedelmi politikát folytassanak. A klasszikus példa Anglia, amely az úgynevezett hajózási törvénnyel (Navigation Act) kétszáz évig védte ipari és kereskedelmi érdekeit, és csak akkor törölte el (a XIX. század közepén), amikor már vitathatatlanul a világ vezet? ipari hatalma lett. De jó példa a XIX. század második feléb?l Németország vagy a második világháború utáni id?b?l Japán, Dél-Korea és más kelet-ázsiai államok.
A gyengébben fejlett országokra jellemz? általános szabály alól Magyarország sem volt kivétel. Az els? világháború után önállóvá vált ország tetemes adósságot örökölt a Monarchia idejéb?l. A háborút követ? jelent?s területvesztés, a mintegy öt évig tartó inflációs id?szak, valamint a Magyarországra kirótt jóvátételi kötelezettség súlyos helyzetet teremtett. Az ebb?l való kilábalás csak jelent?s külföldi hitelek felvételével volt lehetséges. A Monarchiától örökölt adósságterhek, az újonnan felvett hitelek jelent?s hányadának improduktív felhasználása és a nagy gazdasági válság miatt azonban a fizetési mérleg fokozatosan és jelent?s mértékben romlott. A bruttó adósság 1931-ben 4,3 milliárd peng?t tett ki, amely szinte pontosan megegyezett az 1930–1931-es költségvetési év nemzeti jövedelmével. 1931-ben Magyarország kénytelen volt bevezetni a kötött devizagazdálkodást, amely szisztéma azután kereken hetven esztendeig fennmaradt. A szabad devizagazdálkodást csak 2001 júniusában állították vissza.
Magyarország, hasonlóan a többi kelet-európai országhoz, közvetlenül a második világháború után sem rendezte korábbi adósságait; a függ?ben hagyott rendezetlen tartozások és követelések ügyének lezárása kés?bb

évtizedeket vett igénybe, s csak a hetvenes évek elején fejez?dött be. Ugyanakkor az els? ötéves terv során rendeztük jóvátételi kötelezettségünket (amelyet az 1945. évi békeszerz?dés 300 millió dollárban állapított meg), és nagyrészt kifizettük az államosításokkal, valamint a régi hosszú és rövid lejáratú hitelekkel kapcsolatos tartozásainkat. A nyugati devizákban fennálló külföldi adósságunk 1956 elején mintegy 200 millió dollár volt, és nagyjából megegyezett egy év teljes konvertibilis valutában elszámolt exportjával.
A forradalom utáni konszolidációhoz küls? támogatásra volt szükség. Kína volt az, amely 200 millió dolláros támogatással a magyar gazdaság segítségére sietett. Mindez azonban csak enyhítette a fizetési gondokat, de a tartósan negatív külkereskedelmi mérleg miatt nem változtatott azon a helyzeten, hogy a fizetési mérleg hiánya id?r?l id?re ne érjen el veszélyes mértéket.
A hatvanas évek végén a gazdasági mechanizmus reformja miatt megint csak napirendre került a fizetési mérleg finanszírozásának kérdése, mivel fél? volt, hogy a szabadabb gazdálkodás, a gazdaság korszer?sítésének szükségessége az importigény er?teljes növekedésével jár együtt. Ekkor az ország pénzügyi vezet?i elszánták magukat arra a lépésre, hogy felvegyék a kapcsolatot a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel, és az informális konzultációk meg is kezd?dtek a Nemzetközi Valutaalap (IMF) vezet?ivel. Természetesen ezt a lépést a Szovjetunióval is egyeztetni kellett, ahonnan azonban elutasító válasz érkezett.
Az 1973 októberében kitört arab–izraeli háború k?olajembargóhoz és a k?olajárak robbanásszer? növekedéséhez vezetett. A k?olajár-robbanás következményeként Magyarországot mintegy húszszázalékos cserearányromlás érte, vagyis az import árszínvonala húsz százalékkal jobban emelkedett, mint az exporté. Ez a kereskedelmi mérleg tetemes romlásával járt együtt. Ebben a helyzetben két alternatíva állt az ország el?tt: a gazdasági növekedés ütemének csökkentése addig a mértékig, míg az export újból egyensúlyba nem kerül az importtal, vagy pedig az importtöbblet hitelekb?l való finanszírozása. A jelen sorok írójának – aki abban az id?ben az Országos Tervhivatal (OT) távlati tervezési f?osztályának munkatársa volt – akkori számításai szerint a gazdaság növekedési ütemének évi négy százalékra való mérséklése (az 1975–80-as id?szakra tervezett 5–5,5 százalékkal szemben) elkerülhet?vé tehette volna az eladósodást. Nagyon egyszer? számítással bizonyítható volt, hogy a hitelfelvétel csak az els? három–négy évben jelent nettó forrásbevonást, ezt követ?en a kamatok és a törlesztés meghaladja a hitelfelvétel révén bevonható források mértékét, vagyis tartós nettó forráskiáramlás indul be, így az eladósodás tovább növekedhet.
Ezek a számítások azonban senkit sem érdekeltek. A hitelfelvétel ellen a különböz? tervhivatali fórumokon felhozott érveket néma csend fogadta.

A hitelfelvétel körüli vita sz?k szakmai körökben lényegében 1974 ?szén zajlott le. A Nemzeti Bank vezet?i (László Andor, az elnök kivételével) a hitelfelvétel mellett foglaltak állást, els?sorban azzal érvelve, hogy az infláció jelent?sen csökkenti a felvett hitelek reálértékét. Ezzel szemben az Országos Tervhivatal vezet?i óvtak a túlzott hitelfelvételt?l. A különböz? nézetek összecsapására jellemz? volt az a vita, amelyre 1974 ?szén az Országos Tervhivatalban mintegy 300 ember részvételével megtartott úgynevezett szabad pártnapon került sor. Az el?adó, Fekete János, az MNB akkori elnökhelyettese a hitelfelvétel mellett érvelt, els?sorban a b?séges hitelkínálatra és az alacsony kamatlábakra hivatkozva. Az OT közgazdasági f?osztályának vezet?je, Dobos István viszont ez ellen

érvelve hangsúlyozta: a hitelfelvételnél hosszú távra el?re kell gondolkodni, és nem biztos, hogy a jelenlegi feltételek a hitel visszafizetésének esedékességekor is fennállnak. (Valóban: rövid id? múltán a reálkamatok meredeken növekedni kezdtek.)
De nemcsak az MNB vezet?i, hanem a kor befolyásos „reformközgazdászai” is a küls? adósságfelvételt támogatták. Ennek okait Erd?s Tibor, a magyarországi gazdasági növekedés feltételeit kutató közgazdász egy 1987-ben a távlati tervezéshez készített tanulmányában a következ?képpen mutatja be: „A tényekhez az is hozzátartozik, hogy a küls? adósságok növelésének a tudomány részér?l sem volt er?s ellenzéke… A tudomány körében sokan – a progresszív szárnyhoz tartozók közül is nagyon sokan, talán még többen – a küls? adósságfelvétel gyors növekedését támogatták. Kevés figyelmet szenteltek a hasznosan végrehajtható t?keimport gazdasági el?feltételeire, illetve arra, hogy a t?keimportnak mindig van a konkrét feltételekt?l függ?, racionális fels? határa. Gyakran hangzottak el olyan, egyébként igaz megállapítások, hogy a nemzetek közötti t?keáramlás szerves része a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kibontakoztatásának, hogy infláció idején jobb az adós pozíciójába kerülni, hogy mások is nagy összegben importálnak t?két, hogy küls? forrásokat kell bevonnunk stb. Hiányzott azonban a helyzet konkrét felmérése, s?t azoknak a nyugati irodalomban b?ven fellelhet? tanulmányoknak a feldolgozása is, amelyek nagyon alaposan elemzik a t?keimport feltételeit, kockázatát, a túlzásba vett küls? adósságfelvétel következményeit.” Ehhez az események jobb megértése céljából annyit talán még hozzá kell f?zni, hogy kés?bb minél jobban eladósodott az ország, annál inkább a pénzügyi irányító szervek és ezzel együtt a jelzett „reform”- vagy „progresszív” közgazdászok kezébe került át a gazdaságpolitikát ténylegesen meghatározó döntések feletti ellen?rzés, és ez így maradt mind a mai napig, rendszerváltástól, ilyen-olyan oldali kormányoktól függetlenül.
Akkor, 1974 ?szén a vita hamarosan lezárult, és megkezd?dött a hitelek nagyarányú felvétele – egyel?re még a Moszkva által nem szívesen látott nemzetközi pénzügyi szervezetek mell?zésével –, és ezzel együtt az ország eladósodása. Az id?közben jelent?sen emelked? kamatlábak miatt is az ország konvertibilis valutában számított nettó adóssága 1978 közepére 4,5 milliárd dollárra emelkedett, ami a fizetésképtelenséget közvetlen veszéllyé tette. Nyilvánvalóvá vált, hogy gyökeres fordulatra van szükség. A gazdaságpolitikai fordulatot az MSZMP KB 1978. december 6-i ülése törvényesítette: „… a Központi Bizottság ez év áprilisi határozatában meger?sített gazdaságpolitikai irányvonal következetes végrehajtása most megköveteli, hogy az irányításban és a mindennapi gyakorlati munkában els?bbséget adjunk a gazdasági egyensúly kérdéseinek… Ennek kell alárendelni a gazdasági növekedés ütemét és a belföldi felhasználást.” E határozat a magyar gazdaságtörténet legdinamikusabb két évtizedét zárta le.
A gazdaságpolitikai pályamódosítás lényege az egyensúlyi célok primátusának megteremtése és ennek érdekében a belföldi felhasználás visszafogása volt. Ez egyben azt is jelentette, hogy a stratégiai, hosszú távú gazdasági célok és az ezek elérésére fordítható források egyre inkább áldozatul estek a rövid távú egyensúly elérésére tett er?feszítéseknek. Mindennek hatására a fizetési mérleg (amely a kereskedelmi mérlegt?l mindenekel?tt abban különbözik, hogy magában foglalja a turizmust és más szolgáltatásokat, továbbá a kamat- és t?kejövedelem-fizetéseket) 1979–1984 között folyamatosan javult, a gazdasági növekedés azonban a korábbi öt–hat százalékról évi 2,5 százalékra mérsékl?dött. De a növekedésnek ez a nagymérték? visszaesése sem volt már elegend? az eladósodási tendencia megállítására. Az újabb k?olajár-robbanás, a világpiaci kamatok emelkedése, a nemzetközi gazdasági és politikai helyzet folyamatos romlása miatt újból fizetési nehézségek adódtak.
*
A helyzetet jelent?sen rontotta, hogy az 1980-as évek elejére Lengyelország, Románia gyakorlatilag fizetésképtelenné vált, és a megrémült befektet?k Magyarországról is kivonták betétjeiket. 1980 végét?l 1982 tavaszáig mintegy 2,1 milliárd dollár hagyta el az országot. Ekkoriban az MNB devizaforgalmi f?osztályának munkatársai emberfeletti munkát végeztek az ország fizet?képességének fenntartásáért, amely néha csak napokon vagy órákon múlott.
Ebben a helyzetben létfontosságúvá vált a kapcsolat fejlesztése a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel, és ennek érdekében a magyar politikai vezetés kénytelen-kelletlen vállalta a kemény összeütközést a szovjet vezet?kkel, akik nem értettek egyet a magyar belépési szándékkal, de már nem volt erejük megakadályozni. Az MSZMP KB 1981. október 22-i ülésén egy ellenszavazattal a Nemzetközi Valutaalapba és a Világbankba való belépés mellett döntött.
A belépésig és az IMF-fel való els? készenlétihitel-megállapodás megkötéséig azonban még hónapok voltak hátra. A nehéz helyzetben ismét Kína segített. 1982 augusztusában százmillió dolláros rövid lejáratú kölcsönt adott, amelyb?l azután IMF-kvótánk konvertibilis devizában esedékes hányadát is befizethettük.
Az eladósodási tendenciát azonban a nemzetközi pénzügyi szervezetbe való belépés sem tudta megállítani, s?t a Világbank és az IMF tanácsainak követése, annak túlteljesítése a rendszerváltás során még inkább súlyosbította a gondokat.
A nyolcvanas években a GDP (bruttó hazai termék) növekedése évi 1,7 százalékra esett vissza, de a fogyasztás még ennél is lassabban, évi 1,4 százalékkal n?tt, a felhalmozás pedig csökkent. Ennek ellenére a fizetési mérleg újból jelent?sen romlott, mert a jen dollárhoz viszonyított nagymérték? felértékel?dése miatt a tetemes mennyiség?

jenben tartott hiteleinken mintegy négymilliárd dollárnyi árfolyamveszteséget szenvedtünk el. A nettó adósságállomány három év alatt több mint a duplájára n?tt, és a rendszerváltás kezdetére 14,9 milliárd dollárt ért el. Ezzel Magyarország a világ egyik legeladósodottabb országa lett. Az egy lakosra jutó adósság mértéke mintegy kétszeresen haladta meg Lengyelország és hatszorosan Románia hasonló adatát.

Politikai és szakmai vitákban gyakran még ma is felmerül a kérdés, hogy mire fordítottuk a felvett hiteleket. Nos, lehet, hogy az egyes hiteleket meghatározott célokra vettük fel, mert valamivel meg kellett indokolni a hitelfelvételt, a gyakorlatban azonban a hitelfelvétel funkciója az 1974–1979 közötti id?szakban a cserearányromlás és az id?nként túlf?tött gazdaság által indukált külkereskedelmimérleg-hiány finanszírozása volt. Az 1979 utáni id?szakban – már nettó forráskiáramlás mellett – a hitelfelvétel a korábbi hitelek törlesztését és a kamatfizetéseket szolgálta.
Az összesített adatok szerint az 1971–1989 közötti közel két évtizedes id?szakban Magyarország nettó külföldi államadóssága 0,5 milliárd dollárról 14,9 milliárd dollárra növekedett. A 14,4 milliárd dolláros növekményb?l azonban a magyar gazdaság nettó t?kebevonása mindössze 1,2 milliárd dollárt tett ki.
Az eladósodás tulajdonképpen a kedvez?tlenre fordult küls? feltételek és a megváltozott világgazdasági feltételekre rossz válaszokat adó gazdaságpolitikai döntések következménye volt. Ha az 1978 végén meghozott döntésekre négy évvel korábban szánják rá magukat az akkori vezet?k, az eladósodás – sokkal kisebb növekedési áldozat mellett – elkerülhet? lett volna.
A rendszerváltás kezdetén a felhalmozódott küls? adósságteher hatalmas súlyként nehezedett az országra. Ekkor az adósságkönnyítés különböz? formáinak lehet?ségét, illetve szükségességét a politikai színskála széles palettáján felvetették. A leghatározottabban Gidai Erzsébet, Nagy Pongrác és e sorok írója szorgalmazta az adósságkönnyítést, mindenekel?tt azzal érvelve, hogy nettó forrásbevonás, vagyis tényleges kölcsönzés nem történt. Az eladósodás a világgazdaság m?ködési zavaraiból fakad, ezekért a zavarokért azonban a fejlett (hitelez?) országok is felel?sek, tehát jogos, hogy miután a nemzetközi eladósodásból fakadó el?nyöket (a nettó t?keáramlás feléjük irányuló megfordulását) élvezték, a megoldással járó áldozatvállalásból is vegyék ki a részüket.
Az adósságkönnyítés kérése ellen mindenekel?tt az MNB vezet?i (Surányi György) és más pénzügyi szakért?k érveltek. Megítélésük szerint az átütemezési megállapodás létrejöttéig, amely két-három esztend?t is igénybe vehet, az átütemezést kér? országban jelent?s GDP-veszteség következik be, és az addig elért exportpiaci részesedések is összezsugorodnak. Azzal érveltek, hogy Magyarország részér?l a fizetések teljesítésének egyoldalú megtagadása egyértelm?en kalandorság lenne, hiszen külföldi hitelfelvételi lehet?ségeink megnyugtatóan biztosítottak, nemzetközi tartalékaink szintje növekszik, a külföldi m?köd?t?ke-beáramlás fokozódik.
Ezekre az érvekre a másik oldal azt hozta fel, hogy – a kilencvenes évek elején rendelkezésre álló információk szerint – az adósságelengedésben részesült országok hitelképessége javult, az adósságkedvezményben részesült országok többségének gazdasági teljesítménye jobb, mint az adósságot rendületlenül fizet? Magyarországé. (Lengyelország is jelent?s – mintegy tízmilliárd dolláros – adósságelengedésben részesült.)
Az Antall-kormány – némi habozás után – a bankárok érvelését fogadta el. A Világbanktól kés?bb szerzett értesülések szerint a rendszerváltás kezdetén az adósságkönnyítés Magyarország számára is reális lehet?ség lett volna.
A rendszerváltás kezdetén az ország külkereskedelmi mérlege még egyensúlyban volt. Az 1990–92-t felölel? három évben az áruforgalom egyenlege pozitív, jelent?s az áruforgalmon kívüli tételek (turizmus) nettó bevétele, és a négymilliárd dolláros kamatfizetés ellenére a fizetési mérleg pozitív. Ezt követ?en azonban gyorsan romlott a helyzet. A rövid id?n belül végrehajtott importliberalizáció, a KGST felbomlása, a privatizáció és más, f?leg hibás gazdaságpolitikai lépésekre visszavezethet? okok miatt a magyar ipar és mez?gazdaság elveszítette külföldi és hazai piacainak nagy részét, a külkereskedelmi mérleg hiánya nagymértékben megn?tt, és 1994-ben megközelítette a négymilliárd dollárt, az akkori export negyven százalékát. A Bokros-csomag egyes intézkedései (leértékelés), majd a vámszabad területen m?köd? külföldi vállalatok aktívuma az ezt követ? években egy id?re megállította a külkereskedelmi mérleg romló tendenciáját, de az 1998-tól újból felgyorsult. A felgyorsulás azon egyszer? okra vezethet? vissza, hogy a szabaddá tett piacon a hazai vállalatok nem versenyképesek a náluk sokkal t?keer?sebb és fejlettebb technológiával rendelkez? multinacionális vállalatokkal.

Ebb?l a szempontból az 1993–2001 közötti kilenc évet önálló szakaszként lehet értelmezni, amelyet az jellemzett, hogy a nagymérték? (összesen 27,3 milliárd dolláros) fizetésimérleg-hiányt a közvetlen t?kebefektetések hasonló nagyságrend? beáramlása kompenzálta (ebb?l hétmilliárd dollár volt a privatizációból származó bevétel), ennek következtében a nettó külföldi adósság lényegében nem változott.
Ett?l a helyzett?l az utolsó két év tendenciái lényegesen eltérnek. A fizetési mérleg egyensúlya jelent?s mértékben tovább romlott. Míg az 1993–2001 közötti id?szakban évente átlagosan hárommilliárd dollár volt a fizetési mérleg hiánya, az utóbbi két évben ez megduplázódott. A fizetési mérleg hiányának els?dleges elemévé a korábban bejött közvetlen t?kebefektetések jövedelmei váltak (a külföldi befektet? itt realizált nyeresége negatív tételt jelent ebben

az egyenlegben), de jelent?sen tovább növekedett (egy évre vetítve) a külkereskedelmi mérleg hiánya is. Ezen túlmen?en az áruforgalmon kívüli tételek korábban jelent?s aktívuma is csökkent, mert az üzleti és egyéb szolgáltatások, a szabadalmi és licencdíjak, a biztosítási szolgáltatások gyorsan növekv? negatív egyenlege rontja a turizmus bevételi többletét. Lényeges fordulat az is, hogy míg a fizetési mérleg egyenlege éves szinten jelent?sen romlott, a közvetlen t?kebefektetések színvonala a korábbi felére esett vissza, emiatt jelent?sen megn?tt az adósság típusú finanszírozási igény, azaz, hogy a hiányt közvetlenül a pénzpiacokról beszerzett különféle hitelekkel finanszírozzuk. Ennek hatására két év alatt a nettó adósság csaknem tízmilliárd dollárral n?tt, és mára elérte a 21,9 milliárd dollárt.

A gazdaság vonatkozásában persze nemcsak az adósság mértéke számít, hanem az ide bejött közvetlen t?kebefektetések mértéke is, amelyek elérik a 40 milliárd dollárt. Az egyébként általában pozitívan megítélt közvetlen t?kebefektetések azonban kockázati tényez?t jelentenek, mert egyrészt jövedelmeik (amelyeket nem biztos, hogy újra befektetnek Magyarországon) rontják a fizetési mérleget, másrészt e befektetések igen könnyen elvándorolhatnak más országokba. Ha tehát a nettó adóssághoz ezt is hozzáadjuk, akkor megkapjuk az úgynevezett nettó külföldi tartozást, amely (a pontosabb számítások szerint) 2003 végén 58 milliárd dollárt tett ki; ez Magyarország egyévi GDP-jének 75 százaléka. Nem önmagában a 75 százalékkal van baj, hanem azzal, hogy ez gyorsan romló fizetési mérleggel párosul, amelynek hiánya 2003-ban már elérte a 7,2 milliárd dollárt, vagyis a GDP majdnem tíz százalékát.
Az Európai Bizottság követelni fogja e hiány mérséklését, amit a jelenlegi kormány – neoliberális gazdaságfilozófiája miatt – a költségvetési kiadások lefaragásával, vagyis a közszolgáltatások színvonalának csökkentésével kíván majd elérni (ezt teszi most is). A recept, ahogy látjuk, évtizedek óta változatlan. Ez azonban ugyanúgy nem hozhat tartós eredményt, mint a Bokros-csomag, hiszen az alapprobléma nem a túlzott költségvetési elosztás, hanem az, hogy a rendszerváltás hevében neoliberális gondolkodású közgazdászaink – a vállalatokkal együtt – eladták az ország exportpiacait is. Lényegében ugyanaz a gárda, amelyik negyed százada a hitelfelvétel mellett érvelt, most könnyedén odadobta a magyar vállalatokat és piacaikat a multinacionális vállalatoknak. Erre sem a Nemzetközi Valutaalap, sem a Világbank nem kényszerítette, s?t a Világbanknál módfelett csodálkoztak azon a könnyedségen, ahogyan Magyarország felszámolta saját iparát. A külföldi t?ke 60–80 százalékos jelenléte a feldolgozóiparban, a pénzügyi szektorban és más szolgáltatásokban a világon

egyedülálló jelenség. Az unió régi tagországaiban ez az arány 10–30 százalék között váltakozik, és a többi rendszerváltó országban sem közelíti meg a magyarországi arányt. Ez a helyzet egyrészt nagymértékben sz?kíti a mindenkori gazdaságirányítás mozgásterét, másrészt rendkívül nagy bizonytalanságot jelent, mert a magyar gazdaság egyensúlya (és ezzel együtt a gazdasági növekedés, az életszínvonal alakulása) szinte teljes egészében küls? tulajdonosok döntéseit?l függ.
Az uniós tagságból származó potenciális nettó forrásbeáramlás ezen a helyzeten nem sokat segít, mert a várható 1–1,5 milliárd dolláros nettó beáramlás eltörpül a fizetési mérleg hétmilliárdos hiánya mellett. Ugyanakkor az unió leend? alkotmányának van egy-két olyan pontja, amelybe belekapaszkodva – talán – stabilizálni lehet a gazdaságot. Ilyen például az euró bevezetéséhez kapcsolódó III/91–III/96. számú cikkely. E cikkelyek ugyanis kimondják, hogy a súlyos fizetésimérleg-egyensúlytalansággal küzd? országok segítséget kaphatnak „a felmerült vagy fenyeget? nehézségek leküzdéséhez, a bizottság a gazdasági és pénzügyi bizottsággal folytatott konzultációt követ?en kölcsönös segítségnyújtásra és ehhez megfelel? módszerekre tesz javaslatot a Miniszterek Tanácsának” (alkotmánytervezet, III/95. 1. cikkely).
Vita tárgya lehet, hogy mit jelentenek a „megfelel? módszerek”, és a magyar álláspontho z értékes segítséget lehetne kapni akkor, ha a magyar képvisel?k eredményesen lobbiznak az Európai Parlament gazdasági és pénzügyi bizottságában, azt azonban nyilvánvalóvá kell tenniük, hogy nem segélyekre, hanem piacokra van szükségünk.
Most, az uniós tagság kezdetén – akárcsak a rendszerváltás kezdetén – megint van esély arra, hogy megállítsuk a magyar gazdaságnak az adósságörvényben való egyre nagyobb mérték? elmerülését. A megfelel? feltételek kicsikarásához azonban olyan magyar kormányra van szükség, amelynek vezet? erejét nem a gazdaságpolitikát harminc éve uraló, neoliberális gazdaságpolitikai eszmékt?l megfert?zött közgazdászok adják.

mno.hu/ Lóránt Károly

Ajánló